

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Навчально-методичною радою ІДГУ
Протокол № 4 від 15.01.2019 р.

Голова НМР Н. М. Кольцун Н. М. Кольцун

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Візуальна психодіагностика

освітній ступінь бакалавр
(назва освітнього ступеня)

галузь знань для всіх галузей знань
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність для всіх спеціальностей
(код і назва спеціальності)

освітня програма / спеціалізація для всіх освітніх програм
(код і назва спеціальності)

тип дисципліни вибіркова
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньо-професійної програми

О.А.Васильєва

(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою загальної та практичної психології

протокол № 6 від 09.01.2019

Завідувач кафедри

Л.О.Прокоф'єва

(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова науково-методичної ради факультету української філології та соціальних наук

І.Б. Циганок

(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми:

Мазоха Інна Степанівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та практичної психології

Рецензенти програми:

Кічук Антоніна Валеріївна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та практичної психології

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>
<i>Кількість кредитів:4</i>	<i>Лекції:</i>	
	20	6
<i>Модулів:1</i>	<i>Практичні заняття:</i>	
<i>Загальна кількість годин:120</i>		
<i>Рік вивчення дисципліни за навчальним планом:2</i>	<i>Лабораторні заняття:</i>	
<i>Семестр:3</i>	<i>Семінарські заняття:</i>	
	28	6
<i>Тижневе навантаження (год.):</i>	<i>Консультації:</i>	
<i>- аудиторне:3</i>		
<i>- самостійна робота:7</i>	<i>Індивідуальні заняття:</i>	
<i>Форма підсумкового контролю:залік</i>		
<i>Мова навчання:українська</i>	<i>Самостійна робота:</i>	
	72	108

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення навчальної дисципліни: зовнішні кореляти будь-яких психічних процесів, властивостей і станів

Метою вивчення дисципліни є: засвоєння сучасних візуальних психодіагностичних засобів та методів пізнання особистості за характерними зовнішніми ознаками та розвиток практичних умінь широкого їх використання у діяльності психолога

Передумови для вивчення дисципліни: загальна психологія, історія психології, основи психофізіології

Міждисциплінарні зв'язки Загальна психологія, Психологія особистості, Психодіагностика.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Для вибіркового навчальних дисциплін

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути такі результати навчання:

Знання

Визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання

Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань

Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

Знати та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

Уміння ПРН 5. Ілюструвати прикладами закономірності та особливості функціонування та розвитку психічних явищ

.Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

Комунікація

Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості.

Демонструвати навички командної роботи у процесі вирішення фахових завдань

Автономність та відповідальність

Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій

Здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки

Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.

Демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви модулів / тем	Кількість годин (денна форма навчання)						Кількість годин (заочна форма навчання)							
		Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
1	Візуальна психодіагностика як складова психодіагностики		2	2				9							12
2	Методи дослідження зовнішніх проявів людини		4	4				9	2	2					14
3	Типологічні особливості людей та їх зовнішні ознаки		2	4				9	2		2				14
4	Мімічні особливості людини та їх характеристика		4	4				9	2	2					14
5	Мова тілорухів та їх діагностика		2	4				9	2	2					14
6	Рука людини як джерело знань у візуальній психодіагностиці		2	2				9	2		2				14
7	Графологія і пізнання особистості		2	4				9	2		2				10
8	Використання візуальної психодіагностики у практиці ділової взаємодії		2	4				5							12
Проміжний контроль								4							4

Підсумковий контроль (для екзаменів)														
Разом:	48	20	28				72	12	6	6				108

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Візуальна психодіагностика як складова психодіагностики Предмет і завдання візуальної психодіагностики. Структура та стан сучасної візуальної психодіагностики. Зв'язок візуальної психодіагностики з іншими науками. Виникнення і етапи розвитку візуальної психодіагностики. Стан розвитку сучасної візуальної психодіагностики. Професійні та популярні методики з візуальної психодіагностики. Основні тенденції розвитку візуальної психодіагностики.

Тема 2. Методи дослідження зовнішніх проявів людини Спостереження як основний метод дослідження зовнішніх проявів особистості. Аналіз продуктів діяльності як метод візуальної психодіагностики. Фізіогномічний метод. Графологічний метод. Психогеометричний метод. Хірологічний метод. Морфологічний метод. Кольорові тести.

Тема 3. Типологічні особливості людей та їх зовнішні ознаки Типологія Е. Кречмера, І. Шелдона, І. П. Павлова. Візуальна характеристика типів темпераменту. Інтроверти та екстраверти, їх зовнішні прояви. Асиметрія головного мозку та її прояв у зовнішності людини. Сумісність різних типів темпераменту і врахування її у практиці управлінської діяльності.

Тема 4. Мімічні особливості людини та їх характеристика Обличчя людини як об'єкт психологічного пізнання. Фізіогноміка як напрям візуальної психодіагностики. Погляд і його види. Сигнали очей та їх значення. Чоло і його інтерпретація у візуальній психодіагностиці. Ніс і його різновиди. Рот і його особливості.

Тема 5. Рука людини як джерело знань у візуальній психодіагностиці Хірологія як один з напрямків вивчення зовнішніх особливостей людини. Рука як джерело психологічної інформації. Форми рук та їх класифікація. Долоні та інформація, яка може передаватися за їх допомогою. Форми пальців та їх значення. Нігті та їх характеристика. Особливості використання знань з дерматогліфіки в різних галузях народного господарства.

Тема 6. Мова тілорухів та їх діагностика Постава і хода, їх характеристика, зв'язок з фізичним та психічним станом людини. Значення різних положень корпусу тіла. Пози та їх характеристика. Вплив на оточуючих за допомогою різних положень тіла. Дистанція у спілкуванні, її типи. Руки як бар'єри. Захисний бар'єр, сформований за допомогою ніг. Основні положення голови. Жести та їх інтерпретація. Класифікація жестів. Значення жестів, які пов'язані з торканням рук до різних частин обличчя. Жести агресивності та готовності до дій. Жести та сигнали, характерні для залицяння. Жести власницьких та територіальних претензій. Жести віддзеркалювання. Поклони, згорблення та їх залежність від соціального статусу.

Тема 7. Графологія і пізнання особистості Поняття графології. Дослідження почерку як метод візуальної психодіагностики. Психофізіологічні основи письма. Основні ознаки почерку та їх психологічна характеристика. Взаємозв'язок почерку з деякими психічними особливостями людини. Почерк і стать. Почерк і вік. Почерк і освіта. Почерк і професія. Почерк і конституція людини. Загальні прийоми при аналізі почерку.

Тема 8. Використання візуальної психодіагностики у практиці ділової взаємодії Урахування даних візуальної психодіагностики у практиці підбору і відбору кадрів, при проведенні управлінських нарад, корекції поведінки під час виступу перед аудиторією. Розміщення учасників за столом як засіб ефективної взаємодії. Основні види розміщення людей навколо столу.

5.2. Тематика семінарських занять.

Тема 1. Візуальна психодіагностика як складова психодіагностики

Тема 2. Методи дослідження зовнішніх проявів людини

Тема 3. Типологічні особливості людей та їх зовнішні ознаки

Тема 4. Мімічні особливості людини та їх характеристика

Тема 5. Рука людини як джерело знань у візуальній психодіагностиці

Тема 6. Мова тілорухів та їх діагностика

Тема 7. Графологія і пізнання особистості

Тема 8. Використання візуальної психодіагностики у практиці ділової взаємодії

5.3. Організація самостійної роботи студентів.

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин		Форми звітності
		денна форма навчання	заочна форма навчання	
1.	Підготовка до лекційних та семінарських занять	20	40	Конспект
2.	Підготовка до проміжного контролю	4	4	Модульна контрольна робота
	Виконання індивідуальних завдань: - опрацювання першоджерел; - конспект відповідей на питання - підготовка реферату; - підготовка до презентації результатів дослідження.	8 10 10 20	21 15 15 13	Анотації статті, книги Конспект Реферат Презентація
	Разом	72	108	

Тематика індивідуальних (групових) завдань

Надається орієнтовний перелік завдань за кожним видом роботи

Тема 1. Візуальна психодіагностика як складова психодіагностики

1). Розкрийте історичні витoki візуальної психодіагностики.

2). Що досліджують такі галузі знань, як фізіогноміка, френологія, хіромантія, графологія?

3). Опишіть історичні спроби розробки системи відповідності між рисами обличчя людини і властивостями її характеру, здібностями і талантами.

4). Які фізичні ознаки (стигмати), на погляд Чезаре Ломброзо, характеризують вродженого злочинця?

5). У чому полягав зміст конституційної типології Ежена Ледо?

6). Який зв'язок між тілобудовою і типологічними особливостями людини вивів Клод Сіго?

7). Яку конституційну типологію особистості запропонував Ернст Кречмер?

8). Опишіть конституційну типологію Уільяма Шелдона.

9). Дайте характеристику типів темпераменту за зовнішніми ознаками (за В. Шелдоном).

10). Відомо, що класифікацію психологічних типів К. Юнгабуло покладено в основу соціоніки. Як за зовнішніми ознаками можна визначити раціональність-ірраціональність?

Тема 2. Методи дослідження зовнішніх проявів людини

1). Опишіть відмінності чоловічого та жіночого типів, які представлені у роботі Володимира Куликова "Індивідуальний тест "Словесний портрет".

2). Як фізіогноміст Ісідор Бурдон у своїй книзі "Фізіогномістика або наука знати людей по рисам обличчя" (1864) описує обличчя представників різних поколінь?

3). Покажіть взаємозалежність типів діяльності і поведінки людини з його типом тілобудови (наприклад, астеничні чоловіки та жінки, пікнічні чоловіки та жінки тощо).

4). Дайте характеристику полярних людських типів шизотиміків – циклотиміків, які мають певні морфологічні та психологічні особливості (за В.Куликовим).

5). Які суто морфологічні ознаки та психологічні особливості мають художній та мислений типи (у чому це проявляється)?

6). Розкрийте зовнішні та суб'єктивні прояви поведінки соціальних типів ("мислительний тип", "емоційно-комунікативний тип", "практичний тип").

7). Які типи темпераменту в залежності від зовнішнього вигляду їх володарів наводить Ісідор Бурдон у своїй книзі (“Физиогномика или наука знать людей по чертам лица и наружным признакам”, 1864)?

8). Опишіть розроблену Володимиром Куликовим сучасну морфологію типів темпераменту, яку можна використати у візуальній психодіагностиці;

згадайте загальні психологічні особливості представників того чи іншого темпераменту.

9). Як за зовнішніми ознаками можна виявити тип акцентуації характеру у підлітків, запропонований Андрієм Личком?

10). Дайте характеристику прояву особливостей поведінки залежно від типу акцентуації (наприклад, дистимічний, циклоїдний, шизоїдний, демонстративний, збудливий, тривожний типи).

Тема 3. Типологічні особливості людей та їх зовнішні ознаки Типологія Е. Кречмера, І. Шелдона, І. П. Павлова та їх візуальні характеристики. Візуальна характеристика типів темпераменту. Візуальний вияв акцентуації характеру особистості.

Методичні вказівки: студенти повинні чітко визначити типологічні особливості людей, уміти при цьому пояснити їх зовнішні ознаки, дати характеристику психологічних властивостей і з цих позицій найбільш істотно характеризувати представників різних типів темпераменту; знати різні способи пристосування типу темпераменту до вимог діяльності.

Словникова робота: темперамент, тип вищої нервової системи, загальна психічна активність, емоційність, моторика. Сила нервових процесів, рухливість нервових процесів, врівноваженість нервових процесів, екстраверсивність, інтроверсивність, сенситивність, реактивність, пластичність, ригідність, резистентність.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Хто перший в історії психології зробив спробу вивчення темпераменту? До якої групи теорій темпераменту належить його концепція?

2. Що таке темперамент? Які його зовнішні ознаки?

3. Які параметри діяльності зумовлюються типом темпераменту?

4. Які властивості темпераменту І. П. Павлов поклав в основу поділу типів темпераменту?

5. Назвіть основні властивості темпераменту за Б. Тепловим та В. Небиліциним, дайте їм характеристику.

6. Хто з учених при виділенні типу темпераменту бере до уваги показники емоційної чутливості (нейротизму) та екстра- / інтроверсії? Які характеристики мають ці параметри у представників різних типів темпераменту?

7. коротко схарактеризуйте представників різних типів темпераменту.

8. Які зовнішні психологічні вияви типів людей за класифікацією У. Шелдона та Е. Кречмера?

9. Визначте візуальну характеристику сангвініка.

10. Холерик та його візуальна характеристика.

11. Флегматик та його візуальна характеристика.

12. Меланхолік та його візуальна характеристика.

13. Сумісність різних типів темпераменту та їх врахування у практиці управлінської діяльності.

14. Як може вплинути темперамент на формування рис особистості?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Розподіліть студентів на 4 групи. Запропонуйте їм описати характерні візуальні ознаки одного з типів темпераменту: холерика, меланхоліка, флегматика, сангвініка.

2. Запропонуйте студентам визначити, в якій із сфер психологічної діяльності найкомфортніше почуватимуться флегматики, холерики, сангвініки, меланхоліки.

Теми рефератів 1. Сангвінічний темперамент: його ознаки та особливості.

2. Флегматичний темперамент: його ознаки та особливості.

3. Холеричний темперамент: його ознаки та особливості.

4. Меланхолічний темперамент: його ознаки та особливості.

5. Темперамент і професійна діяльність.

Тема 4. Мімічні особливості людини та їх характеристика

Поняття фізіогноміки. Обличчя людини як об'єкт психологічного пізнання. Загальна будова обличчя та її інтерпретація: рух мускулатури лоба, очі та погляд, сміх і посмішка, постава голови тощо. Методичні вказівки: в процесі самостійної роботи за темою студенти повинні уміти дати характеристику зв'язку між зовнішнім обліком людини та його належністю до певного типу.

Словникова робота: фізіогноміка, міміка, психомоторна формула, конституційна або ендокринна формула, астеничне. Атлетичне, пікнічне обличчя, іридодіагностика.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення предмета фізіогноміки.
2. Назвіть головні системи фізіогноміки.
3. У чому полягає співвідношення пропорцій між черепом і обличчям?
4. На скільки областей поділяється обличчя?
5. У чому полягають відмінності між лівостороннім і правостороннім обличчям?

Творчі завдання та проблемні ситуації 1. Дайте студентам фотографії людей, обличчя яких передають різні емоції: радість, гнів, здивування, страх, печаль та ін. Запропонуйте визначити, які емоції виражає те чи інше обличчя.

2. Поділіть студентів на дві групи. Один із членів групи намагається передати своїм обличчям певну емоцію, а члени іншої групи намагаються її вгадати.

Теми рефератів

1. Що можна прочитати на обличчі людини.
2. Фізіогноміка як напрям візуальної психодіагностики.
3. Використання даних фізіогноміки у практичній діяльності психолога.

Тема 5. Рука людини як джерело знань у візуальній психодіагностиці

Хірологія як один із напрямів вивчення зовнішніх особливостей людини. Особливості використання знань з дерматогліфіки в різних галузях народного господарства.

Методичні вказівки: при виконанні завдань студентам потрібно звернути увагу на особливості застосування методів дерматогліфіки у кримінальній, судовій практиці для впізнавання особистості, в антропологів — для дослідження рас людини, в медицині — для виявлення наслідкових захворювань.

Словникова робота: хірологія, хірогноміка, хіромантія, дерматогліфіка.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Дайте загальну характеристику хірології.
2. Що таке хірологія і що вона вивчає?
3. Що таке хірогноміка і що вона вивчає?
4. Що таке хіромантія і що вона вивчає?
5. Що таке дерматогліфіка і що вона вивчає?
6. Використання даних дерматогліфіки у візуальній психодіагностиці.

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Запропонуйте студентами проаналізувати лінії долоні.
2. Студенти працюють у парах. Аналізують типи рук та лінії долоні один одного.

Теми рефератів

1. Дерматогліфіка як об'єкт візуальної психодіагностики.
2. Вивчення зовнішніх особливостей людини як один з напрямів хірології.

Тема 6. Мова тілорухів та їх діагностика

Постава і хода, їх характеристика, зв'язок із фізичним і психічним станом людини. Мова рук, жести та їх інтерпретація.

Методичні вказівки: в процесі самостійної роботи студенти повинні вміти дати характеристику різних положень тіла, постави і ходи, знати їх зв'язок з фізичним та психічним станом людини, вміти розрізняти мову рук і жестів та використання їх в управлінській діяльності.

Словникова робота: активність, воля, інтроверсія, екстраверсія, самодисципліна, лицемірство, надмірність.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Яке загальне уявлення про мову рухів тіла?

2. Дайте характеристику поставі й ходи. Який їх зв'язок з фізичним і психічним станом людини?
3. Схарактеризуйте пози людини.
4. Який вплив на навколишніх можуть справити різні положення тіла?
5. Дайте характеристику типів дистанцій у спілкуванні.
6. Визначте за сигналами тіла загальну характеристику людини?
7. Яке значення має мова тілорухів в управлінській діяльності?

Творчі завдання та проблемні ситуації 1. Студентам пропонують продемонструвати та проаналізувати наступні групи жестів: жести відкритості; захисту (оборонні); оцінки; підозри та скритності; домінування — підкорення; готовності; перестраховки; фрустрації; довіри; авторитарності; нервовості; самоконтролю; суму.

2. На практиці визначити комфортну дистанцію у спілкуванні в різних ситуаціях. Виміряти її.

Теми рефератів

1. Мова жестів у різних етносів.
2. Як читати жести.
3. Жестикуляція та її використання в управлінській діяльності.

Тема 7. Графологія і пізнання особистості

Поняття графології. Взаємозв'язок почерку з деякими психічними особливостями людини. Почерк і стать. Почерк і вік. Почерк і освіта. Почерк і професія. Почерк і конституція людини.

Методичні вказівки: в процесі самостійної роботи студенти повинні вміти визначити домінування правої чи лівої півкулі і вміти визначити характеристику різних типів почерку. Словникова робота: асиметрія головного мозку, лівші, правші, амбідекстри, графологія, настрій, оптимізм, песимізм, активність, тремор, факсиміле.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Який взаємозв'язок почерку з деякими психічними особливостями людини?
2. Визначте характер людини за графологією.
3. Чим відрізняється почерк лівші від почерку правші.
4. Який порядок дослідження функціонального домінування півкуль головного мозку?
5. Який відбиток накладає домінування півкулі мозку на почерк?
6. Які особливості психології чоловіка і жінки виявляються у різних типах почерку?
7. Який взаємозв'язок почерку з деякими психічними особливостями людини?
8. Чим відрізняється почерк пікніка та астеника?
9. Який порядок дослідження почерку?
10. Назвіть особливості почерку.
11. Який відбиток накладає професія на почерк?
12. Чи впливає конституція людини на почерк?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Запропонуйте студентами проаналізувати різні типи почерку.
2. Студенти працюють у парах. Аналізують почерк один одного.
3. Запропонуйте студентами змінити робочу руку (праву — на ліву, або — навпаки) і проаналізувати зміни у почерку.

Теми рефератів

1. Почерк ліворуких.
2. Почерк і професія.

Тема 8. Використання візуальної психодіагностики у практиці ділової взаємодії

Зв'язок візуальної психодіагностики з іншими науками про людину. Основні напрями візуальної психодіагностики. Урахування даних візуальної психодіагностики у практиці добору і відбору кадрів психологом, при проведенні психологічної консультації, у психолого-просвітницькій роботі. Основні та додаткові параметри людини як джерела інформації візуальної психодіагностики. Характеристика методів візуальної психодіагностики. Зв'язок методів візуальної психодіагностики з іншими методами психологічних досліджень.

Методичні вказівки: при виконанні завдань студентам потрібно звернути увагу на роль візуальної психодіагностики у практиці добору і відбору кадрів психологом, при проведенні психологічної консультації, у психолого-просвітницькій роботі та ін., а також на те, що методи візуальної психодіагностики є такими, що не мають високого ступеня надійності і тому мають підтверджуватися іншими методами психологічних досліджень. Важливо звернути увагу на специфіку предмета візуальної психодіагностики та її взаємозв'язок з іншими науками про людину.

Словникова робота: діагностика, психодіагностика, візуальна психодіагностика, генетика, антропологія, астрологія, графологія, соціолінгвістика, мова жестів, міміка, пантоміміка, диференційна психологія, загальна психологія, спостереження, сприйняття: константність, предметність, цілісність, узагальненість; увага: мимовільна і довільна; пам'ять: словесно-логічна, емоційна, наглядно-образна; мислення: інтуїція, уява.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Що є предметом візуальної психодіагностики?
2. Мета і завдання візуальної психодіагностики.
3. Що є змістом візуальної психодіагностики?
4. Взаємозв'язок візуальної психодіагностики з іншими науками про людину.
5. Які історичні передумови візуальної психодіагностики?
6. напрями візуальної психодіагностики. Дайте їх загальну характеристику.
7. Яка роль візуальної психодіагностики у практиці добору і відбору кадрів психологом, при проведенні психологічної консультації, у психолого-просвітницькій роботі?
8. Назвіть основні методи візуальної психології.
9. Які основні та додаткові параметри людини як джерела психологічної інформації?
10. Що є основою спостереження в психологічному аспекті?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Дайте розглянути фотографії чи малюнки людей з різними виразами обличчя та позами і запропонуйте висунути гіпотези стосовно психологічних станів зображуваних.
2. Запропонуйте розглянути студентам так звані подвійні картинки, на яких можна побачити різні зображення залежно від стану та установки. Це демонструє суб'єктивність нашого сприйняття, тому його не можна вважати абсолютно об'єктивними.

Теми рефератів

1. Можливості візуальної психодіагностики у практичній діяльності.
2. Феномен каузальної атрибуції.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- 6.1. *Форми поточного контролю:* семінарські заняття, індивідуальні завдання.
- 6.2. *Форми проміжного контролю:* модульна контрольна робота.
- 6.3. *Форми підсумкового контролю:* залік.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях, результати самостійної роботи з науковою літературою та першоджерелами, а також якість виконання студентом індивідуального завдання у вигляді реферату та його презентації.

Модульна контрольна робота проводиться в письмовій формі та включає два теоретичні питання, відповіді на які дають можливість оцінити рівень оволодіння теоретичним матеріалом з питань методології візуальної психодіагностики, а також вміння застосовувати ці знання при аналізі особистісних особливостей..

Зразок варіанту модульної контрольної роботи:

1. Проаналізуйте методи візуальної психодіагностики
2. Розкрийте візуальну характеристику різних типів темпераменту.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

- 8.1. *Шкала та схема формування підсумкової оцінки*

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	зараховано
70-89	
51-69	
26-50	не зараховано
1-25	

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	70 балів (поточний контроль) – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом.0,7	30 балів (проміжний контроль) – за результатами виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний пороговий рівень	35 балів (поточний контроль)	16 балів (проміжний контроль)

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Опрацювання першоджерел	5
Конспект відповідей на питання	5
Реферат	5
Презентація	5

Критеріями оцінювання роботи з *першоджерелами* є здатність студента тезово розкрити зміст запропонованого матеріалу. Оцінювання *реферату* здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела. Критеріями оцінювання *презентації* є її відповідність змісту доповіді студента за матеріалами дослідження та оригінальність візуального представлення.

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Максимальна кількість балів за відповідь на 1 питання складає 15 балів. Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.

8.5. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор).

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела

1. Lefline и другие новые методы психологии жизненного пути / Сост. и общ. ред. А. А. Кроник; Послесл. Е. И. Головаха. — М., 1993. — 230 с.
2. Богданова Т. Г., Корнилова Т. В. Диагностика познавательной сферы ребенка. — К., 1997. — 68 с.
3. Бодалев А. А. Восприятие и понимание человека человеком. — М.,
4. Бороздина Л. В. Исследование уровня притязаний. — М., 1985.
5. Бурлачук Л. Ф. Психодиагностика. — М., 2002
6. Вейнгингер О. Пол и характер: Пер. с нем. — М., 1992.
7. Визуальные тесты: Сборник / Сост. Г. Щёкин. — К., 1992.
8. Гайда В. К., Захаров В. П. Психологическое тестирование. — Л.: Изд-во ЛГУ, 1982.
9. Горбатов Д. С. Практикум по психологическому исследованию: Учеб. пособие. — Самара, 2002. — 248 с.
10. Дилео Д. Детский рисунок: диагностика и интерпретация. — М., 2001. — 272 с.
11. Дубровина И. В. и др. Рабочая книга школьного психолога / Под ред. И. В. Дубровиной. — М., 1991. — 303 с.
12. Зиверт Х. Ваш коэффициент интеллекта: Тесты: Пер. с нем. — 2-е изд. — М.: АО «Интерэксперт», 1999. — 143 с.
13. Козелецкий Ю. Человек многомерный (психологические эссе). — К.: Лыбидь, 1991. — 288 с.

10.2. Допоміжні джерела

14. Долинська Л. В., Мельничук О. Б., Ісаєвич С. І. Основи психодіагностики: навчально-тематичний план, робоча програма курсу, для подвійних спеціальностей з практичною психологією. — К.,
15. Мейли Р. Структура личности // Экспериментальная психология / Под ред. П. Фресса и Ж. Пиаже. — М., 1975. — Вып. 5. —
16. Обухова Л. Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы. — М., 1995. — 360 с.
17. Пиз А. Язык телодвижений: как читать мысли других людей по жестам. — Кострома, 1992.
18. Пиров Г. Д. Классификация методов в психологии // Психодиагностика в социалистических странах. — Братислава, 1985. — С. 19–25.
19. Штангель А. Язык тела: Познание людей в профессиональной и обыденной жизни: Пер. с англ. — М., 1986.
20. Щёкин Г. В. Визуальная психодиагностика: познание людей по их внешности и поведению. — К., 1995.
21. Щёкин Г. В. Как читать людей по их внешнему облику. — К., 1993.

10.3. Інтернет-ресурси

1. Хіромантія. Доля на долоні. <http://www.youtube.com/watch?v=YMdKIgdBnE8>
2. Про що говорить рука людини. <http://www.youtube.com/watch?v=PvQpX6oNlao>
3. Почерк та психологічні риси людини. <http://www.youtube.com/watch?v=87W6ci4dLCs>
4. Графологія АзБуКа – види почерку. <http://www.youtube.com/watch?v=ZXxvGtW1YKc>
5. Як визначити характер за почерком. <http://www.youtube.com/watch?v=RWoop4HbVGQ>
6. Що можна взнати за почерком... http://www.youtube.com/watch?v=_uRgR2hB13A
7. Прописні істини (почеркознавство та графологія). http://www.youtube.com/watch?v=tZ_zyOT4FEM